

ŠOTORSKA KNJIŽNICA

OKTOBER

VSEBINA

Številka 15

Savinjčan: PETEGA EVANGELIJA I. DEL	273
A. Tolstoj: KNEZ SEREBRJANI	279
*** ZA SVOBODO DOMOVINE	299
E. Kyle: ZVEZDA MIRU	302
SLOVENSKI MOŽJE	303

Urejuje: **IVAN UČENIKOV**

ISTRA

KOROTAN

TRST

GORICA

SREDNJI VZHOD

ZALOŽIL IN IZDAL JUGOSLOVANSKI ODBOR IZ ITALIJE

PETEGA EVANGELIJA I. DEL

TESAR JOŽEF

Savinjčan

1

Opomnje, da je veje Davidove,
spomin sibilski, ustna izročila
ostala živa so, ko časov sila
je davno zbrisala že zgodb sledbe.

Naštevale pradede so njegove
mu babičke in tete in mamila,
da je krvi kraljevske, so slepila
od mladih let vse misli Jožefove.

Ko izpregleda, vidi vse beraško,
da nič kraljevsko ni in nič junaško,
kar so mu namenile rojenice.

To razodetje mu namrežka lice,
se loti dela in skrbi tesarske
preženejo utvare mu cesarske.

2

In vendar včasi vidi, čuti neprijetno,
da nekaj ga od tega ljudstva loči
in da ni čisto nič v njegovi moči
umeti to razliko zagonetno.

Med delom laskajo se višjim spretno,
hrbet tovariš vsak pred njimi sloči,
le Jožef je pokončen, prsi boči
in glavo dviga skorajda prevzetno.

Pravičen je, Boga zaman ne kliče,
ko meri les, nikoli ne slepari,
ne krade, tudi če ni zraven priče.

Po trudnem dnevu rad posamotari,
hiteč med betlehemske rodne griče,
da tam o kralju Davidu sanjari.

Piščal dvoglasna dolga, les izbrani
 ebanovine, z zlatimi okovi
 krog ustnika, s srebrnimi pasovi
 na gladkega platišča obli strani —

In s črko D na ploskvi okovani
 v podobi srca - frula ta z glasovi,
 pokornimi le roki Jožefovi,
 je vse, kar on od svojih starih hrani.

Je njemu vse na svetu, je najvišje
 mu pesem na piščalki tej zapeta
 s prebiranjem, ko je srce najtišje.

Tedaj se zdi mu, da pred njim razcveta
 se bela lilija in da zatišje
 okrog je polno tajnega šepeta.

4

Ubog je Jožef, ko pomladi neke
 opazi, da mu srajca je ušiva,
 hiti na Cedron, da se tam umiva
 in razhladi od sončne se pripeke.

Opere in suši in brez obleke
 pod staro oljko v senčici počiva,
 kar pripodi otrok se tolpa živa
 in ga zbudi, da dvigne trudne veke.

Pokrije nagec hitro del nagote,
 s piščaljo popreti, se hud zastavi,
 poredna koj zbeži tovarišija.

Dekletce drobno, angelček lepote,
 ne more dalje in stoji in pravi
 z otroškim glasom: Jaz sem pa Marija!

5

Iz rok ji pade razcvetena roža
 in se po tleh med njim in njo osuje,
 menca dekletce in se ogleduje
 kot plašna ptica, ko jo zmaj ogroža.

Nasmehne se ji, jo po licu boža,
 piščal zapiska ter si izmišljuje
 povest o kralju, ki nekje kraljuje
 in da je kralj on sam, veliki Joža.

Od govorjenja mu je sapa vroča,

ko ji skrivnosti svojih sanj odkriva,
dekletce vpraša: Kje je tvoja kočā?

Dekletce vpraša: Kje je tvoja njiva
in kje tvoj kruh? — da rdečica žgoča
zgovornega piščalkarja obliva.

6

— O, mati, moja, ljuba moja mati! —

“Namaka šiba se, kod si hodila?”

— Kjer stara oljka, tista rogovila . . . —

“Tam skrivajo se roparji in tati!”

— Ob Cedronu, tam doli v Josafati . . . —

“Povej resnico s kom si govorila?”

— Sinu sem Davidovega zbudila . . . —

“Otrok! Boš morala pač v kotu stati!”

Počasi mati vse izve pri hčeri
in ojstro kaznen mora da odmeri
in išče šibo, najti je ne more.

So angelčki jo skrili med zastore,
kot solčni žarki v oknu za Marijo
se tiho hudi materi smeji.

7

Še le ko pride v mesta Galileje,
zasluži bolje in se mu ne skrīje:
Ob mastni ribi rujno vince pije,
bahat poseda in možato kleje.

Na tihem bele srebrnike šteje
in misli na sladkosti domačije,
ko najde ženko si in gnezdo zvije
in se mu sreča z zibelko nasmeje.

Tedaj se v Galileji ogenj vname
in vstaje klic se po gorah razlega,
kar je možov, vse po orožju sega.

I Jožefa vrtinec s sabo vzame,
tesala les njegova je sekira,
zdaj glave rimskim legijam podira.

8

Junakom brez imena in spomina,
ki nihče jim svetinje ne pripenja,
ki v skupni jami, kadar vojska jenja,
pozabi jih hvaležna domovina.

in ki nekoč jih pozna zgodovina
morda le še s številjenjem omenja,
po neuspeli vstaji cela srenja
je Davidovega prištela sina.

Vendar je Jožef živ: Na tleh prebosti
ga ranjenega hoče meč rimljana,
da ni od srca pa do ključne kosti,

kjer zeva Jožefova huda rana,
piščal ležeča v preobleki gosti
bila tesarju čudežna ohrana.

9

Budi ponoči ga iz nezavesti
šakalov vpitje, kakor ogenj živo
rešeto njih oči vanj presunljivo
bolšči, da mrzlica ga začne tresti.

In v strahu, da se spet ne onesvesti,
piščal otipa in ve zanesljivo,
da bi pregnal z glasovi zver vsiljivo,
če frulo mogel k ustom bi prinesiti.

Zaman se trudi, roka je svinčena,
s krvjo in peskom usta so zalita,
vse bliže tihotapi se hijena.

Kar dvigne se piščal na prsih skrita
in s silo roga dva glasova njena
od Jožefa pošasti prepodita.

10

Zbudi se potolažen, rog ovčarja
utihne blizu, pes čuvaj drobnice
mu s hladno njuško ovohava lice
in polajava, zove gospodarja.

V planini med pastirji se ukvarja
ž njim dobra starka, čudežne medicine
iz rož in trav in blaga skrb ženice
ozdravijo popolnoma tesarja.

Piščalkar s prvim ivjem, starec ne še,
poda z otožnim srcem se s planine
iskat zaslužka v judovski doline.

Da to, kar še njegova tesla steše,
bilo bi več kot Noetova barka,
želi na pot mu ljubezniva starka.

Marija poprosi mater svojo:

— Odpusti mi, mati, sama ne vem,
kako bi povedala to ljudem,
kar me je obšlo in obsenčilo!

— Dotaknil nikdo ni moje telo,
mi petnajst je let in moškim očem
se skrivam previdno in kamor grem,
le angeli božji z menoj gredo!

— Le eden je bil, je Davidov sin
globoko se vtisnil meni v spomin
bila sem otrok še, je nekaj let!

— In ko je bil prvi moj ženski dan,
sem gledala v duhu obraz mi znan,
ki bil je v meni z mano spočet! —

12

— Ublaži, nedolžna golobka, utoli
jezikov hudobnih naklepe strupene,
ubeži, Marija, že lice ti vene,
na tujem očeta detetu izvoli!

— Sedlajo ti sivca, molitev odmoli
in jahaj in pusti osličku stremene
in vajeti pusti brez cilja, naj krene
po pameti svoji naprej in okoli! —

In z majceno balo opravi Marijo,
ko materi skrbni oči se solzijo,
drobi kot osliček pod Jeriho mesto.

Pod Jerihom mestecem, ker so vročine,
udere jo k Jordanu, stopi v plitvine
in noče iz vode nazaj več na cesto.

13

Ob Jordanu pod palme se zelene
popotnik vsede, da si plašč pošije,
se leno motna reka mimo vije,
kolesa mlinska na bregovih žene.

— Smo kakor Jordan: Trudoma čez stene
kamnitega skalovja se prebije,
iz živega se v mrtvo morje zlije —
šivàje Jožef svojo misel sklene.

— In sreča moja, ej! — se posmehuje —

kolo je mlinsko, ako danes teče,
se jutri mi ustavi in sesuje.

— O, Jordan, Jordan, samo nekaj sreče! —
zakliče Jožef . . . Smeh od tam začuje,
kjer trma magarec iz vode neče.

14

Hvaležna mu za pomoči dejanske
poprosi Jožefa, naj ji razveže
še culico in osleka izpreže
in naj zajame ji vode jordske.

Dremava od vročine opoldanske,
skriva je skrbno znake svete teže,
postelje si in v hladno senco leže
in govori mu iz dremote sanske-

— Je v moji bali hrana in tkanina
in mošnja srebrnikov neprešteta,
zakusi, dober mož, napij se vina! —

Ogleda Jožef predmet do predmeta
in vidi, da največja dragotina
je lice tega spečega dekleta.

15

In Jožef in Marija dalje gresta
in sta si le neznanec in neznanka,
poromata, drug drugemu uganka,
skrivnostno pot do Nazareta mesta.

Ko združita se ženin in nevesta
in je med njima le še stena tanka,
deviškemu tesarju vere zmanjka
in spet ga v daljo vabi cesta.

In tisto noč piščalkar, poln nemira,
pod njenim okencem piščal prebira
in misli na ločitev — proč od todi !

A česar on ne ve in ne zaznava,
odkrije angel, ki z nebes priplava
in v spanju zapove mu: Zvest ji bodi !

Aleksej A. Tolstoj

Knez Serebrjani

(Nadaljevanje in konec)

38. ODHOD IZ SLOBODE

Godunov je ponudil Serebrjanemu, naj ostane v njegovem domu do odhoda. Sedaj je bila ponudba pristrčna, kajti Boris Fedorovič, ki je pazil na vsako besedo in vsako kretnjo carjevo, je sodil, da nevihte ne bo več in da se bo Ivan omejil samo na to, da bo hladen proti Nikiti Romanoviču.

Da izpolni obljubo, ki jo je dal Maksimu, se je namenil Serebrjani z dvora naravnost k materi svojega pobratima in ji izročil Maksimov križec. Maljute ni bilo doma. Starka je že vedela o sinovi smrti in sprejela Serebrjanega kot lastnega sina; ko pa je opravil svojo nalogo in se poslovil od nje, si ga ni upala zadrževati, ker se je bala, da bi se mož vrnil; zato ga je samo spremila do krilca in ga blagoslovila.

Ko je zvečer Godunov Serebrjanega ostavil v spalnici in odšel, želeč mu mirno spanje, je dal Mihejič duška svojemu veselju.

"No, bojar," je rekel; "slednjič sem vendar doživel vesel dan po dolgem trpljenju! Od tistega časa, ko so te prijeli, Nikita Romanič, mi je bilo, kakor da bi solnce ugasnilo. Samo potikal sem se po Moskvi in po Slobodi, da bi kaj zvedel o tebi. Ko sem danes zaslišal, da si se vrnil z razbojniki, sem hitel na carski dvor, kar se je dalo, a car je že stal na krilcu! Prerinil sem se med razbojniki do tebe in se nisem mogel premagati. Pričel sem te loviti za kaftan, takrat me je pa car zagledal. Ali sem prestal strahu! Tega nikdar ne pozabim! Dve zahvalni molitvi dam jutri opraviti: eno za tvoje zdravje, drugo pa zato - ker me je Gospod rešil te čarovnice in ker ni dopustil, da bi se dogodila taka grdobija!"

In Mihejič je pričel pripovedovati vse, kako se mu je godilo po razdejanju doma Morozovega, kako je obiskal Prstena, kako se vrnil k mlinu, kako je našel tam Heleno Dimitrijevno in kako jo spremil na možovo posestvo, kamor so ob požaru prinesli služabniki tudi Morozova samega.

Serebrjani je nestrpnost poslušal Mihejiča, ki je vsak čas zavil v svojem pripovedovanju kam v stran.

"Kajti, Nikita Romanič," je govoril starec, "saj nisem slep; sicer molčim, vidim pa vse. Moram ti reči, batjuška, da mi ni bilo prav nič všeč, ko si krenil k Družini Andrejiču. Iz tega že ne bo nič dobrega, sem si mislil, in da po pravici povem, sram me je bilo zate, da si sedel z njim za isto mizo in pil iz iste čaše. Saj me razumeš, batjuška. Res je, da nisi ti kriv, - sam Bog ve, kako se ta stvar človeka loti! Ampak njemu nasproti ni bilo prav. Sedaj pa je kajpada stvar čisto druga; sedaj ni več nje-mu odgovorna, Bog mu daj nebesa! In premlada je golobica, da bi ostala vdova!"

"Ne očitaj mi, Mihejič," je rekel Serebrjani nejevoljno, "temveč povej mi, kje je sedaj in kaj veš o njej?"

"Le počakaj, batjuška, da ti povem vse po vrsti. Vidiš, ko sem se vrnil od razbojnikov v mlin, mi je mlinar rekel:" "Rajska ptičica se je zatekla k meni. Pelji jo k carju Dalmatu," pravi. Od početka nisem razumel, kdo je ta ptica in kdo naj bi bil tisti Dalmat; ko pa mi je pozneje pokazal bojarko, se mi je zasvetilo, da je govoril o njej. In potem sem šel z njo na dedino Družine Andrejiča. Od kraja ni nič govorila in je molče povešala oči; potem je pričela na tihem izpraševati po možu; nazadnje batjuška beseda da besedo, je vprašala tudi po tebi, ampak, vidiš, ne kar naravnost, marveč tako, kakor nehote, pa stran je pogledala pri tem. Saj se ve, kaj je ženska! Povedal sem ji vse, kar sem vedel; revica pa je postala le še bolj žalostna. Povesila je glavico in vso pot ni več zinila besedice. Ko pa sva se približala dedini na kakih deset poprišč, (stoinpetdeset korakov) sem opazil, da je postala nemirna, - "Zakaj se pa vznemirjaš, gospa?" sem ji rekel. - Ona pa v jok, batjuška. Jaz jo tolažim. - "Ne bodi žalostna, bojarinja," ji rečem. "Družina Andrejič je zdrav." Ona pa je zajokala ob imenu Družine Andrejiča še bolj. Pogledal sem jo, a nisem več vedel, kaj bi ji rekel. - "In tudi knez Nikita Romanič," sem rekel, "je bržkone zdrav, čeprav je v ječi." Res nisem več vedel, batjuška, kaj bi ji povedal; čutil sem, da ne govorim prav, ampak nekaj je bilo treba reči. Ampak toliko, da sem omenil tebe, batjuška, je naenkrat ustavila konja. - "Ne, striček," je rekla, "ne morem domov!" - "Kaj pa misliš, kam pa pojdeš, bojarka?" - "Striček," je rekla, "ali vidiš zlate križe, ki gledajo izza gozda?" - "Vidim, gospa." - "To je ženski samostan," je rekla. "Poznam ga po križih. Spremi me tja, striček!" Pregovarjal sem jo, ona pa kar svojo: spremi me, spremi! - "Teden dni," je rekla, "ostanem tam, da pomolim k Bogu, potem pa sporočim Družini Andrejiču, naj pošlje pome!" Kaj sem hotel storiti? Spremil sem jo, batjuška; izročil sem jo opatici."

"Koliko je do tistega samostana?" je vprašal Serebrjani.

"Od mlina je bilo štirideset poprišč, batjuška; od Moskve bo menda dlje. Sicer pa bova šla bržkone mimo, če pojdeva na Žizdro."

"Mihejič!" je rekel Serebrjani. "Stori mi nekaj na ljubo. Pred jutrom ne smem odtod; moji ljudje morajo priseči carju. Ti pa pojdi še to noč z dvema konjema, ne prizanašaj ne sebi ne živali. Poprosi, naj te spuste k bojarki in povej ji vse. Prosi jo, naj me sprejme in naj se ne odloči za nič, preden se nisva videla!"

"Čujem, batjuška, čujem; ali se bojiš, da bi ne postala nuna? To se ne bo zgodilo, batjuška. Eno leto bo, kajpada, jokala; brez tega ne pojde. Kako bi ne jokala za Družino Andrejičem, Bog mu daj nebesa. Potem pa napravimo takole kakšno svatbo. Večno menda ne bo sama žalost, batjuška!"

Mihejič je še tisto noč odšel v samostan, Serebrjani pa se je šel poslovit od Godunova, čim se je zasvitalo.

Boris Fedorovič se je že vrnil od jutranje službe, pri kateri je bil po svoji navadi skupno s carjem.

"Kaj pa si tako zgoden, knez?" je vprašal Nikito Romanoviča. "To je dobro za nas Slobodjane, ti bi si pa lahko odpočil od včerajšnjega dneva. Ali pa morda nisi imel miru pri meni?"

A bistro oko Godunova je pričalo, da je vedel, zakaj knez ni spal.

Prijaznost Borisa Fedoroviča, njegovo nehlinjeno sočutje s Serebrjanim, usluge, ki mu jih je tolikokrat storil, predvsem pa njegova popolna nepodobnost z drugimi dvorniki, vse to je silno vleklo Nikita Romanoviča k njemu. Razodel mu je svojo ljubezen do Helene.

"Vse to mi je že dolgo znano!" je rekel Godunov in se nasmehnil. "To sem že takrat, ko si prišel prvič v Slobodo, uganil iz tega, kako si gledal Vjazemskega. Ko sem nalašč s tabo napeljal besedo na Morozova, si le nerad govoril o njem, čeprav sta si bila prijatelja. Knez, ničesar ne znaš skrivati. Kar misliš, vse ti je zapisano na obrazu. Pa tudi govoriš preveč odkrito, dovoli, da ti to povem. Včeraj sem se prestrašil zate in sem bil tudi malo jezen, ko si tako naravnost odgovoril carju, da se nočeš vpisati v oprichnino."

"Kaj pa naj bi mu odgovoril, Boris Fjodorič?"

"Zahvaliti bi se moral carju in sprejeti njegovo milost."

"Ali se šališ, Boris Fjodorič, ali govoriš resno? Kako naj se za to carju zahvalim? Ali si ti vpisan v oprichnino?"

"Jaz - to je druga stvar, knez. Jaz vem, kaj delam. Ne ugovarjam carju; on sam me noče vpisati. Znal sem zavzeti tak položaj. Če pa bi ti stopil na mesto Vjazemskega in bi postal carjev mečenosec ter bi bil v bližini Ivana Vasiljeviča, bi s tem koristil vsej deželi. Delala bi skupno in bi mogoče izpodrinila oprichnino!"

"Ne, Boris Fjodorič, tega bi jaz ne znal. Saj sam praviš, da se mi vse bere iz obraza."

"Ker se nočeš prisiliti k temu, knez. Ko pa bi sklenil, da premagaš svojo odkritosrčnost in bi samo na videz stopil v oprichnino, - kaj vse bi midva dosegla! Sedaj pa poglej mene; sam sem, bijem se kakor ščuka ob led. Vsakega se moram bati, vsako besedo premisliti, včasih se mi kar v glavi vrtili! Če bi bila pa dva v bližini carja, bi se tudi sile podvojile. Takih ljudi kakor si ti, knez, ni mnogo. Povem ti naravnost: zanašal sem se nate, odkar sva se srečala prvokrat!"

"Jaz nisem za to, Boris Fjodorič! Kolikokrat sem se skušal prilagoditi tujim navadam, a vse zaman. Ti pa znaš to kot nihče drugi, Bog ti daj zdravje. Po pravici povem; od kraja mi ni bilo všeč, da včasih drugo govoriš kot misliš; sedaj pa vidim, kam meriš, in vidim, da je bolje po tvoje. Tudi jaz bi rad tako, pa ne znam; Bogu se nisem zdel vreden take umetnosti. Sicer pa, čemu bi govorila o tem! Sam veš, da me car na mojo prošnjo pošilja k stražnemu polku."

"To nič ne de, knez. Zopet boš pobil Tatarje in car te zopet pokliče pred svoje oči. Mečenosec težko da še kedaj postaneš; če pa poprosiš, te sprejmemo v oprichnino. Pa tudi če se ti ne posreči pobiti Tatarjev, prideš v Moskvo kadar Heleni Dimitrijevni poteče vdovski rok. Ne boj se, da bi postala nuna; to se ne zgodi, Nikita Romanič; bolj kot ti poznam človeško srce; Morozova ni vzela iz ljubezni, zato ji tudi ni treba v sa-

mostan. Počakaj samo, da se kri ohladi in solze posuše; ako hočeš, ti bom za druga."

"Hvala ti, Boris Fjodorič, hvala ti. Kar neprijetno mi je, da si že toliko storil zame, jaz ti pa ne morem poplačati. Ko bi bilo treba za tebe v mukah ali v boju dati življenje, bi ne pomišljal. V opričnino me pa ne sili in v carjevi bližini tudi ne morem ostati. Zato se je treba popolnoma odreči vesti ali pa imeti tvoje zmožnosti. Jaz bi pa samo zaman nasiloval. Boris Fjodorič, vsakemu je Bog določil kaj drugega: sokol po svoje leta - labod pa spet po svoje; samo da bi vsakdo po pravici storil."

"Torej mi ne šteješ več v zlo, da ne hodim naravnost, ampak po ovin-kih, knez,"

"Greh bi bilo, šteti ti to v zlo, Boris Fjodorič. O sebi ne govorim, a koliko si drugim dobrega storil! Tudi mojim mladcem bi najbrž huda predla, če bi ne bilo tebe. Ljudstvo te nima zaman rado. Vse stavi svoj up vate; vsa dežela pričinja gledati nate!"

Lahna rdečica je izpreletela Godunovo rjavo lice in zadovoljnost mu je zasijala v očeh. Da se je z njegovim ravnanjem sprijaznil tak človek, kot je bil Serebrjani je bilo zanj veliko zmagoslavje in mu je bilo obenem merilo za njegovo očarujočo moč.

"Tudi jaz se zahvaljujem tebi, knez," je rekel. "Samo tega te prosim če mi že nočeš pomagati, pa vsaj takrat, kadar boš slišal, da govori o meni, ne veruj takim govoricam in povej mojim klevetnikom vse, kar veš o meni."

"Nič ne skrbi zastran tega, Boris Fjodorič! Nikomur ne dovolim, da bi slabo mislil o tebi, kaj šele da bi govoril. Moji razbojniki že sedaj molijo zate, ako pa se vrnejo domov, bodo naročili tudi moliti vsem svojim bližnjim, da bi te Bog ohranil zdravega!"

"Bog čuva vse, ki so dobrega srca!" je rekel Godunov in skromno povetil oči. "Sicer je pa vse odvisno od njegove svete volje! Z Bogom, knez, da se kmalu zopet vidiva; ne pozabi obljube, da me povabiš na svatbo!"

Prijateljsko sta se objela in Nikiti Romanoviču je postalo veseleje pri srcu. Navadil se je misli, da se Godunov ne moti zlepa v svojih mnenjih, in njegov prejšnji strah radi Helene ga je minil.

Kmalu nato je odšel na čelu svojega pehotnega oddelka. Preden pa je zapustil Slobodo, se je zgodilo nekaj, kar je po takratnih pojmih pomenilo slabo znamenje.

Blizu neke cerkve je ustavila oddelek gruča beračev, ki so se gnetli pred stopniščem preko vse ulice in očividno pričakovali bogate miloščine od kake imenitne osebe, ki se je nahajala v cerkvi.

Serebrjani je počasi jahal naprej, da bi imela tolpa čas razmakniti se. Čul je zadušno petje in vprašal, za kom se bere maša. Odgovorili so mu, da Grigorij Lukjanovič Skuratov-Bjelski obhaja zadušnico po sinu Maksimu Grigorijeviču, katerega so ubili Tatarji. Ta hip se je zaslišal glasen krik in iz cerkve so prinesli nezavestno starko; njeno shujšano lice je bilo vse v solzah, sivi lasje pa so v neredu padali izpod žametaste čepice.

Bila je Maksimova mati. Maljuta se je v žalni obleki pokazal na krilcu in njegove oči so se srečale z očmi Serebrjanega; ali v Maljutinem obrazu tokrat ni bilo običajnega zverstva, ampak samo nekaka topa omamljenost brez izraza. Ukazal je starko položiti na stopnišče, on pa se je vrnil v cerkev, da bi bil pri zadušnici do konca. Razbojniki in Serebrjani pa so sneli čapke in se prekrizali. Ko so šli mimo cerkvenih vrat, so slišali, kako se je slovesno in zategnjeno razlegalo iz cerkve: "Večni mir in pokoj mu daj, o Gospod!"

To žalostno petje in misel na Maksima je silno vplivalo na Serebrjanega; spomnil se je pomirljivih besed Godunova, ki so kmalu pregnale tužni vtis zadušnice. Na cestnem ovinku, kjer je pot zavila v teman gozd, se je ozrl na Aleksandrovsko Slobodo, in ko so se bili skrili pozlačeni vrhovi Ivanovega dvorca, je začutil olajšanje, kakor da bi se mu bilo nekaj težkega odvalilo s srca.

Jutro je bilo sveže, solučno. Prejšnji razbojniki, lepo oblečeni in oboženi, so šli v družnem koraku za Serebrjanim in za jezdec, ki so ga spremljali. Zelen mrak jih je objemal od vseh strani. Konj Serebrjanega, poln nestrpne smelosti, je mimogrede trgal listje s povešenih vej, a Bujan, ki po Maksimovi smrti ni več zapustil kneza, je tekkel pred njimi; včasih je z dvignjenim kosmatim gobcem vohal po vetru ali pa je nagnil glavo po strani in pazno nastavljal uho, kadar se je razlegel po gozdu kak daljni šum.

39. POSLEDNJE SVIDENJE

Serebrjani je hodil s svojim oddelkom že nekaj dni. Na prenočišču, kjer se je odcepila pot k ženskemu samostanu, je zapustil svoje ljudi in sam jahal Mihejiču naproti, ki mu je obljubil, da mu prinese odgovor od bojarja.

Jahal je vso noč brez prestanka. Ob jutranji zarji se je približal križpotju in ogledal dogorevajočo grmado. Poleg ognja je sedel Mihejič. Konja sta se nasedlana pasla nedaleč proč.

Mihejič je skočil na noge, ko je začul konjsko peketanje.

"Batjuška, knez Nikita Romanič!" je vzkliknil, ko je spoznal kneza. "Ne jezdi dalje, batjuška! Vrni se, tam nimaš kaj iskati!"

"Kaj se je zgodilo?" je vprašal Serebrjani in srce se mu je skrčilo.

"Vsega je konec, batjuška! Ni nam gospod namenil sreče."

Serebrjani je skočil na tla.

"Govori!" je rekel. "Kaj se je zgodilo z bojarjo?"

Starec je molčal.

"Kaj se je zgodilo s Heleno Dmitrijevno?" je vprašal Serebrjani prestrašen.

"Ni je več, Helene Dmitrijevne, batjuška!" je dejal mračno Mihejič. "Zdaj je samo sestra Evdokija!"

Serebrjani se je opotekel in se naslonil na drevo.

Mihejič ga je žalostno gledal.

"Kaj hočemo, Nikita Romanič? Vse kaže, da je bila božja volja taka. Menda se že nisva rodila pod srečno zvezdo."

"Povej vse!" je rekel Serebrjani, ki si je opomogel. "Nič mi ne prizanašaj. Kdaj je bojarka postala nuna?"

"Ko je zvedela o usmrtni Družine Andrejiča, batjuška; ko so prešli v samostanu od carja zapisek z imeni vseh umorjenih in z ukazom, naj molijo za njih duše; zvečer pred tistim dnem, ko sem prišel tja."

"Ali si jo videl?"

"Videl, batjuška."

Serebrjani je hotel nekaj reči, pa ni mogel.

"Samo za trenotek sem jo videl," je pristavil Mihejič; "sprva me ni hotela sprejeti."

"Kaj ti je velela sporočiti meni?" je s trudom rekel Serebrjani.

"Da moli za njo, batjuška."

"Drugega nič?"

"Nič, batjuška."

"Mihejič!" je rekel knez po kratkem molčanju. "Spremi me v samostan; posloviti se hočem od rje..."

Starec je zmajal z glavo.

Kaj bi pri njej, batjuška? Ne moti je več; sedaj je toliko kot sveta. Rajši se vrni k oddelku in pojdi naravnost na Žizdro!"

"Ne morem!" je rekel Serebrjani.

Mihejič je zopet pomajal z glavo in pripeljal predenj enega izmed svojih dveh konj.

"Takega zajahaj," je rekel in vzdihnil "tvoj je preveč upehan."

Molče sta jezdila proti samostanu.

Cesta je šla ves čas po gozdu. Kmalu se je slišalo šumenje vode in potoček, ki je tekel skozi trstje, se je zalesketal skozi gosto zelenje.

"Ali poznaš ta kraj, knez?" je žalostno vprašal Mihejič.

Serebrjani je dvignil glavo in ugledal sveže pogorišče. Tam in tam je bila zemlja pred kratkim razrita in ostanki poslopja in polomljeno vodno kolo je pričalo, da je bil tu mlin.

"Ko so prijeli čarodeja," je opomnil Mihejič, "so tudi njegov dom razdejali... Mislili so, da najdejo zaklad, naj jih vzame vragova babica!"

Serebrjani se je raztresen ozrl na pogorišče, potem pa sta molče jezdila dalje.

Čez nekaj ur je pričel postajati gozd redkejši. Med drevjem se je za-belila kamenita ograja in na posekani poljani se je prikazal samostan, ki ni stal na vzvišenem prostoru, kakor je bilo to navadno. Iz ozkih zamreženih oken ni bilo mogoče videti obširnih samostanskih zemljišč, povsod se je oko upiralo samo v gola debela in mračno zelenje smrek, ki so v tesnem krogu obdajale ograjo. Okolica je bila gluha in turobna; vse je kazalo, da je samostan ubožen.

Jezdeca sta razjahala in potrkala na vratca.

Minilo je nekaj minut, oglasilo se je rožljanje ključev.

"Hvaljen bodi Jezus Kristus!" je tiho rekel Mihejič.

"Na veke, amen!" je odgovorila sestra vratarica, ki je odprla vratca. "Kaj bi rada, gospoda?"

"Sestro Evdokijo," je rekel polglasno Mihejič, ker se je bal s tem imenom odpreti dušno rano svojega gospoda. "Šaj me poznaš, matuška, pred kratkim sem bil tu."

"Ne, ne poznam te, gospod; jaz sem samo za danes postavljena k vratom, pred mano je bila pa sestra Agnija..."

In nuna je boječe ogledovala prišleca.

"Nič se ne boj, matuška," je nadaljeval Mihejič! "spusti naju noter. Povej opatici, da je prišel knez Nikita Romanič Serebrjani."

Vratarica se je z boječim pogledom ozrla na Serebrjanega, se je umaknila in zaklenila vrata.

Čulo se je, kako se je hitro oddaljevala in mrmrala: "Gospod Jezus Kristus, usmili se nas!"

"Kaj pa to pomeni?" je pomislil konjar. "Zakaj pa se boji mojega bojarja?"

Pogledal je kneza in spoznal, da je vratarico preplašila njegova zaprašena oprava, od trnastega grmovja raztrgana obleka in razburjeni obraz. In res so se bile poteze Nikite Romaniča tako izpremenile, da bi ga sam Mihejič ne bil spoznal, da ni ž njim prišel sem.

Čez nekaj časa so se zopet oglasili koraki vratarice.

"Ne zamerita, gospoda," je govorila jecljaje skozi vrata, "sedaj naju opatica ne more sprejeti. Pridita rajši jutri po jutranjici."

"Jaz ne morem čakati!" je vzkliknil Serebrjani, udaril z nogo ob vrata. zlomil zapahe in stopil skozi ograjo.

Pred njim je stala opatica, skoro prav tako bleda kot on.

"V imenu Krista Odrešenika" je rekla s tresočim se glasom, "počkaj! Vem za kaj si prišel... toda Gospod kaznuje morilce in nedolžna kri pade na tvojo glavo!"

"Častitljiva mati!" je odgovoril Serebrjani, ki ni razumel njenega strahu in je bil preveč vznemirjen da bi se čudil. Častitljiva mati, pusti me k sestri Evdokiji! Da jo vidim samo za trenotek! Pusti, da se samo poslovim od nje!"

"Posloviš?" je ponovila opatica. "Ali bi se res rad samo poslovil?"

"Dovoli, da se poslovim od nje, častitljiva mati, in vse svoje premoženje podarim tvojemu samostanu!"

Opatica ga je nezaupno pogledala. "Siloma si vlomil," je rekla: "praviš, da si knez, a Bog ve kdo si, Bog ve, po kaj si prišel... Znano mi je, da hodijo sedaj opričniki po svetih samostanih in more žene in hčere pravičnikov, ki so jih pred kratkim umorili v Moskvi!... Sestra Evdokija je bila žena umorjenega bojarja..."

"Jaz nisem opričnik!" je vzkriknil Serebrjani. "Sam bi dal vso svojo kri za bojarja Morozova!... Pusti me k bojariki, častitljiva mati, pusti me k njej!"

Gotovo sta resnost in iskrenost odsevali z obraza Serebrjanega. Opatica se je pomirila in ga sočutno pogledala.

"Pregrešila sem se pred tabo!" je rekla. "A slava Kristusu in prečisti Materi njegovi, sedaj vidim, da sem se zmotila. Slava Kristusu, presveti Trojici in vsem svetnikom božjim, da nisi opričnik! Prestrašila me je vratarica; že sem premišljevala, kako bi te zadržala, da bi lahko skrila sestro Evdokijo! Žalostni časi so prišli nad nas, gosudar! Niti v božjih bišah ni izobčencem pribežališča. Slava Gospodu, da sem se zmotila! Če si prijatelj ali sorodnik Morozova, te popeljem k Evdokiji. Pojdi za mano, bojar, tu, mimo grobnice; njena celica je na vrtu."

Opatica je peljala kneza čez vrt k samotni celici, ki je bila gosto obrastla s šipčevjem in kovačnikom. Tam je sedela na klopici pred vhodom Helena v črni obleki in z naličjem. Svetli žarki zahajajočega solca so lili nanjo skozi gosti javor in zlatili nad njo njegove veneče veje. Poletje se je nagibalo h koncu; zadnji cveti šipkovi so odletavali; črna nunina obleka je bila posejana z njihovimi rdečimi listki. Žalostno je opazovala Helena počasno in enakomerno padanje rumenih javorovih listov in šele šum bližajočih se korakov jo je zdramil iz premišljevanja. Dvignila je glavo, spoznala opatico in vstala, da bi ji šla naproti; ko pa je iznenada zagledala Serebrjanega je zakričala, se prijela za srce in onemogla omahnila na klop.

"Ne boj se, dete!" ji je prijazno rekla opatica. "To je bojar, ki ga poznaš, prijatelj tvojega pokojnega moža, prišel je sem samo zato, da se poslovi od tebe."

Helena ni mogla odgovoriti. Samo trepetala je in kakor prestrašena gledala kneza. Dolgo sta molčala oba.

"Vidiš," je izpregovoril nazadnje Serebrjani, "vidiš, kje sva se morala zopet sniti."

"Drugače ni bilo mogoče..." je rekla Helena komaj slišno.

"Zakaj me nisi počakala, Helena Dmitrijevna?" je rekel Serebrjani.

"Ko bi te bila čakala," je zašepetala ona, "bi ne imela moči... Ti bi me ne pustil... Že tako je tolikšen greh na meni, Nikita Romanič..."

Zopet je nastal molk. Serebrjanemu je srce silno utripalo.

"Helena Dmitrijevna!" je rekel in glas se mu je tresel od razburjenosti. "Za vedno se poslavljam od tebe, za vedno, Helena Dmitrijevna... Naj te vidim še zadnjikrat... Naj ti zadnjikrat pogledam v oči... Odgrni naličje, Helena!"

Helena je s shujšano roko dvignila črno tkanino, ki ji je zakrivala zgornji del obraza, in knez je ugledal njene mirne oči, rdeče od solza in srečal znani krotki pogled, ki je bil moten od prečutih noči in dušnih muk

"Zbogom, Helena!" je vzkliknil, padel na kolena in se ji poklonil do tal. "Zbogom za vselej! Daj mi, Gospod, da pozabim, kako bi bila lahko oba srečna!"

"Ne, Nikita Romanič," je rekla Helena žalostno, "sreča nama ni bila namenjena. Kri Družine Andrejiča je bila med srečo in nama. Zaradi mene je šel v smrt, jaz pa sem se pregrešila zoper njega, jaz sem kriva njegove smrti! Ne, Nikita Romanič, nisva mogla biti srečna. Kdo pa je sedaj sploh srečen?"

"Da," je ponovil Serebrjani, "kdo je sedaj srečen? Bog ni milostljiv sveti Rusiji; vendar pa vseeno nisem mislil, da se bodeva morala živa ločiti za vedno!"

"Ne za vedno, Nikita Romanič," se je žalostno nasmehnila Helena, "samo tu, v tem življenju. Tako mora biti. Ne spodobilo bi se, da bi bila srečna samo midva, ko vsa zemlja trpi gorje in veliko žalost!"

"Zakaj," je rekel Serebrjani z mračnim obrazom, "zakaj nisem položil glave pod tatarsko sabljo? Zakaj me ni dal usmrtiti car, ko sem mu prinesel svojo pokorno glavo? Kaj mi je še ostalo na svetu?"

"Nosi svoj križ, Nikita Romanič, kakor jaz nosim svojega. Tvoj delež je lažji od mojega. Ti lahko braniš domovino, meni pa preostaja samo moliti zate in objokovati svoj greh!"

"Kakšno domovino? Kje je naša domovina?" je vzkliknil Serebrjani. "Pred kom naj jo branim? Ne Tatarji, car pogublja domovino! Misli so se mi zmešale, Helena Dmitrijevna. . . . Ti si bila edina podpora moji pameti; sedaj je vse potemnelo pred menoj; ne vidim več, kje je laž, kje je resnica. Vse, kar je dobrega, propada, vse povsod zmaguje zlo! Večkrat mi je prišel na misel Kurbski, Helena Dmitrijevna, in podil sem od sebe te pregrešne misli, dokler je imelo moje življenje še kak smoter, dokler sem bil še močan; sedaj pa nimam nobenega cilja več in moja moč je pri koncu . . . Moja razsodnost se krotoviči."

"Bog naj te razsvetli, Nikita Romanič! Ali postaneš zaradi tega, ker je uničena tvoja sreča, sovražnik gosudarja in boš kljuboval vsej deželi, ki pred njim poklanja svojo glavo? Pomisli, da nama Bog pošilja izkušnje, da se bova zopet videla na drugem svetu! Spomni se vsega svojega življenja in se ne zlaži sam sebi, Nikita Romanič!"

Serebrjani je povedal glavo Nezadovoljnost, ki je prekipela v njem se je umeknila strogemu pojmovanju dolžnosti, v katerem je bil vzgojen in katero je doslej sveto hranil v svojem srcu, čeprav se mu ni mogel vedno pokoriti.

"Nosi svoj križ, Nikita Romanič!" je ponovila Helena. "Pojdi, kamor te pošilja car. Nisi se dal vpisati v opričnino in tvoja vest je čista. Pojdi nad sovražnike ruske zemlje; jaz pa ne jenjam moliti za vaju oba do svoje zadnje ure!"

"Zbogom, Helena, zbogom, sestra moja!" je vzkliknil Serebrjani in planil k njej.

Njene mirne oči so se srečale z njegovim potrjim pogledom; objela ga je kot brata in trikrat poljubila brez strahu in zadrege, kajti v teh poslovnih poljubih ni bilo več tistega čustva, katero jo je pred dvema mesecema pri ograji Morozovega vrta proti volji in nezavedno vrglo v knezov objem.

Zbogom!" je ponovila, spustila naličje in naglo odšla v svojo celico.

Pričelo je zvoniti k večerni molitvi. Serebrjani je dolgo gledal za Heleno. Ni slišal, kaj mu je rekla opatica, ni čutil kako ga je prišla za roko in spremila k ograji. Molče je sedel na konja, molče je jahal z Mihejičem nazaj po smrekovem gozdu. Zvonenje samostanskega zvona ga je nazadnje vzdrnilo iz otrplosti. Šele sedaj je razumel vso težo svoje nesreče. Srce mu je trgalo to zvonenje, a poslušal ga je z ljubeznijo, kakor bi zvenelo iz njega poslednje slovo Helenino, in ko so enakomerni udarci, zlivajoč se v daljni odmev, nazadnje zamrli v večernem zraku, se mu je zdelo, da je vse, kar mu je bilo dragega odtrgalo od njegovega življenja, in od vseh strani ga je objela hladna, brezupna osamelost.

Drugi dan je oddelek Serebrjanega nadaljeval svojo pot, poglobljajoč se čezdalje bolj v temne gozdove, ki so se z manjšimi presledki zlivali v brjanski pragozd. Knez je jezdil na čelu oddelka, Mihejič pa mu je sledil od daleč in se ni upal motiti njegovega molčanja.

Serebrjani je jezdil s povešeno glavo, v njegove mračne misli, v njegovo brezupnost pa mu je sijalo kakor daljna zarja eno samo tolažilno čuvstvo. To je bila zavest, da je v življenju izpolnil svojo dolžnost, kolikor mu je bilo dano, da je hodil po ravni poti in da se niti enkrat vedoma ni umaknil z nje. Dragoceno čuvstvo, katero živi sredi žalosti in bede kot neizgubljen zaklad v srcu poštenega človeka in pred katerim je vse bogastvo sveta, vse, kar je cilj posvetnega stremljenja, - samo prah in prazen nič.

Samo ta zavest je dajala Serebrjanemu zmožnost, da je prenašal življenje. Predstavljač si vse okoliščine svojega slovesa od Helene in ponavljajoč si vsako njeno besedo, je našel žalostno tolažbo v misli, da bi res ne bilo prav, veseliti se v sedanjih časih, in da se sedaj ne odtujaše bratom, ampak da skupaj z njimi prenaša težo splošne nesreče.

Tudi besede Godunova so mu prišle na misel in bridko se je nasmejal, ko se je spomnil, s kakšno uverjenostjo je Godunov govoril o svojem poznanju človeškega srca.

"Vse kaže," je pomislil, "da Boris Fjodorič ne zna uganiti vsega! Državne posle in srce Ivana Vasiljeviča pozna; naprej ve, kaj poreče Maljuta, kaj stori ta ali oni opričnik; toda kako čutijo tisti, ki ne iščejo svoje koristi, to mu je neznano!"

In nehote se je spomnil Serebrjani tudi Maksima in pomislil, da bi njegov pobratim ne sodil tako. Ne bi mu rekel: Saj ni vzela Morozova iz ljubezni, čakala te bo! On bi bil rekel: Hiti, brat! Ne izgubi niti trenutka, ugonobi konja in jo zadrži, dokler je še čas!"

In ob misli na Maksima se je zazdela Nikiti Romanoviču njegova osamljenost še brezupnejša, ker je vedel, da se nihče več z njim ne zveže tako tesno, da mu nihče ne izpopolni duše s svojo dušo in mu ne pomore razjasniti marsičesa, česar si je bil sicer v svojem poštenem srcu svest in čemur pa v nemiru dogodkov ni mogel dati jasne oblike...

Njegovo življenje bo teklo svojo pot brez ozira na to, se li strinjajo boljše stremljenja z njihovimi težkimi zahtevami ali ne, in bo morda dol-

go pletlo svoj pisani vzorec, v katerem nima nobena podrobnost sama zase razumljivega smisla, pa so vendar vsi pojavi zvezani med seboj z z nepretrgano verigo ter se iztekajo drug iz drugega v strogi doslednosti.

Serebrjani je povsili glavo, popustil vajeti in korakoma jahal skozi molčeči smrekov gozd, ki je bil mračen kakor njegove misli. Umerjeni koraki razbojnikov so sekali tišino pustinje. Njeni divji prebivalci, veve- rice in kune, na tem brezljudnem kraju niso poznale strahu pred človekom, zato se niso skrivale pred vojščaki, ampak so se samo vzpenjale na višje veje in od tam radovedno gledale nanje. Pisani detali so se oprijemali mahaste skorje drevesnih debel, obračali svoje rdeče glavice proti prišlecem in mirno nadaljevali s svojim trkanjem po suhem drevju.

Eden izmed vojniki, ki ga je bila izpodbudila slovesnost prirode, je polglasno ubral zategnjeno pesem; drugi so pritegnili in kmalu so se vsi glasovi zlili v en sam zbor, ki je v zvočnih prelivih daleč odmeval pod dre- majočo streho dreves...

Tu bi lahko končal to žalostno povest, a treba je še povedati, kaj se je zgodilo z drugimi osebami, katere so morda s Serebrjanim delile bravčevo zanimanje. O Nikiti Romanoviču samem bomo slišali še enkrat na koncu naše povesti, zato je treba obrniti sedemnajst težkih let in se prestaviti v Moskvo, v slavno leto osvojenja Sibirije.

POS LANSTVO JERMAKOVO

Mnogo let je preteklo od tistega dne, ko je Serebrjani odjahal iz Slo- bode na čelu pomiloščenih razbojnikov. Od tistih časov se je v Rusiji marsikaj izpremenilo. A Ivan je zdaj kakor poprej sumičil in moril naj- boljše ljudi, najznamenitejše državljane, potem pa se je zopet spametoval, se kesal pred vsem narodom in pošiljal v samostane bogata darila in dolge zapiske z imeni umorjencev in ukaze, naj molijo za njih duše. Izmed prejšnjih njegovih ljubljencev ni ostal pri življenju niti eden. Zadnji in glavni izmed njih, Maljuta Skuratov, ki ga niti enkrat ni zadela nemilost, je bil ubit pri obleganju Pajde ali Weissensteina v Livoniji; njemu na čast je sežgal Ivan na grmadi vse ujete Nemce in Švede.

Stotine in tisoči Rusov, ki so izgubili zadnje potrpljenje in nado v boljše čase, so trumoma odjahali v Litvo in na Poljsko.

En sam srečen dogodek se je pripetil v teku teh let. Ivan je izprevidel vso brezkoristnost tega, da je razdelil deželo na dve polovici, od katerih je manjša mučila večjo, in je pod vplivom Godunova odpravil osovraženo opričnino. Vrnil se je prebivat v Moskvo in strašni dvorec v Aleksan- drovski Slobodi je osamel za vedno.

Medtem je prišlo mnogo nesreč v našo domovino. Glad in kuga sta pustošila mesta in vasi. Parkrat je vdrl han v naše kraje in je v enem izmed svojih napadov požgal vse naselbine okrog Moskve in večji del mesta samega. Od severa so nas napadli Šved; Štefan Batori, ki ga je za Zigmundom sejem izvolil za kralja, je obnovil litovsko vojno in nas je

kljub hrabrosti naše vojske premagal s svojo umnostjo in nam vzel vse zapadne dežele.

Carjevič Ivan, dasi se je udeleževal z očetom njegovih zlodejev, je to pot vendar občutil ponižanje carstva in prosil carja, da bi smel z vojsko proti Batoriju. Ivan je slutil v tem namero, da ga pahne s prestola, in carjevič, ki ga je nekoč Serebrjani rešil pri Nečisti luži, sedaj ni ušel kruti smrti. V napadu besnosti ga je car ubil z ostro palico! Pripovedujejo, da se je Godunov vrgel med njiju in je bil strašno ranjen od carja ter da mu je rešila življenje samo zdravniška izkušnost permskega trgovca Strogonova.

Po tem umoru je Ivan v mračni obupanosti sklical dumo in izjavil, da hoče iti v samostan, ter odredil, naj izvolijo drugega carja. Vendar se je vdal silnim prošnjam bojarjev in izjavil, da ostane na prestolu; ostalo je samo pri tem, da je delal pokoro in dajal bogata darila; kmalu nato pa so se usmrtitve znova pričele. Tako je obsodil po pričevanju Oderborna na smrt dvatisoč in tristo ljudi ker so izročili sovražnikom razne trdnjave, dasi se je sam Batorij čudil njih junaštvu. Ker je Ivan izgubljal svoje dežele drugo za drugo in so ga od vseh strani stiskali sovražniki in ker je videl notraji razpad carstva, je bil silno ranjen v svojem ponosu. To mučno čustvo se je kazalo tudi v njegovem vedenju in vnianjosti. Zane-marjal se je v obleki, visoka postava se je upognila, oči so mu ugasnile, spodnja čeljust se mu je povesila kakor starcu; samo vpričo drugih se je naprezal, s siloma vzravnal in nezaupno gledal na svojo okolico, češ, ali kdo vidi, kako upada duh. V takih trenotkih je bil strašnejši nego v dneh svoje veličine. Moskve še nikdar ni tlačila taka mora obupa in strahu.

V tem žalostnem času je prišla nepričakovana vest z daljnega vzhoda, razveselila vsa srca in splošno gorje izpremenila v radost.

Od daljnih bregov Kame so prišli v Moskvo imenitni kupci Strogonovi, tistega trgovca, ki je ozdravil Godunova. Imeli so od carja podelilna pisma za neobljudene kraje permske dežele in so živeli tam kot vladajoči knezi, neodvisni od permskih namestnikov, s svojo upravo in s svojimi četami, pod edinim pogojem, da bodo branili meje pred divjimi sibirskimi narodi, našimi nedavnimi in nezanesljivimi podaniki. Ker jih je v njih lesenih trdjavah neprestano ogražal han Kučum, so sklenili udariti čez Kameniti Pas in napasti sovražno deželo. Da bi se jim to podjetje bolje posrečilo, so se obrnili na nekatere razbojniške ali, kakor so se ti sami nazivali, kozaške atamane, ki so tisti čas s svojimi šajkami pustošili bregove Volge in Dona. Poglavitna med njimi sta bila Jermak Timofejič in Ivan Kolc, ki je bil nekdanj obsojen na smrt, a se je na čuden način rešil pred carskimi strelci in za dolgo časa izginil brez sledi. Ko sta prejela od Strogonovih darove in pismo, ki jih je vabilo k slavnemu in častnemu podjetju, sta Jermak in Kolc s tremi drugimi atamani razvila zastave na Volgi, zbrala iz drznih dobrovoljcev četo, in se odzvala pozivu Strogonovih. Štirideset ladij je bilo takoj preskrbljenih z zalogami in orožjem in nevelika tolpa, pod poveljstvom Jermaka, je po službi božji odplula med veselim petjem navzgor po reki Čusovi proti divjim uralskim goram. Povsod uničujoč sovražna plemena in prenašajoč ladje z reke na reko, so prišli do bregov Jertiša, kjer so premagali in ujeli glavnega sibirskega

vovodo Mametkula ter zavzeli mesto Sibir na visokem in strmem bregu Irliša. Jermak pa ni bil zadovoljen s to pridobitvijo in je šel dalje; pokoril je vso zemljo do Oba in je v imenu Ivana Vasiljeviča, carja vse Rusije prisilil premagane narode, da so poljubovali njegovo krvavo sabljo. Šele tedaj je obvestil o svojem uspehu Strogonove, obenem pa poslal svojega priljubljenega atamana Ivana Kolcá v Moskvo, da se pokloni velikemu gosodarju in mu izroči novo carstvo.

S to veselo vestjo so prišli Strogonovi k carju, kmalu za njimi pa je prišlo Jermakovo poslanstvo.

Veselje v mestu je bilo nepopisno. Po vseh cerkvah so opravljali molitve, vsi zvonovi so zvonili kakor na slavni dan Kristusovega vstajenja. Car je bil zelo prijazen s Strogonovimi in je odredil slovesen sprejem Ivana Kolcá.

V veliki kremljski dvorani, obdan z vsem bleskom carske slave, je sedel Ivan Vasiljevič na prestolu, v Monomahovem pokrivalu, v zlati halji okrašeni spodobami in dragimi kamni. Na njegovi desni strani je stal carjevič Fedor, na levi - Boris Godunov. Okrog prestola in vrat so bili nameščeni paži v belih atlasastih, s srebrom prešitih kaftanah in vzorkovanimi sekiricami na ramah. Vsa dvorana je bila polna knezov in bojarjev.

Vest, ki so jo prinesli Strogonovi, je Ivanu poživila duha zato ni gledal več tako mračno in na njegovih ustah se je celo pojavil smehljaj, kadar se je obrnil k Godunovu s kako opombo. Obraz pa se mu je silno postaral, gube so postale globokejše, na glavi mu je ostalo malo las, brada pa mu je popolnoma izpadla.

Boris Godunov se je zadnja leta hitro dvigal, Postal je svak carjeviča Fedora; s katerim se je poročila njegova sestra Irena, in je imel sedaj važno dostojanstvo konjušnega bojarja. Pravili so tudi, da je car Ivan Vasiljevič, želeč pokazati, kako sta Godunov in snaha blizu njegovemu srcu, nekoč dvignil tri prste in rekel, dotikajoč se ju z roko.

"To je Fedor, to Irena, to Boris; in kakor bi bilo za mojo roko bolešno, če bi ji odsekali katerega koli teh prstov, tako bi bilo težko mojemu srcu, ako bi izgubilo katerega koli izmed mojih ljubljenih otrok."

Ta nenavadna milost ni napravila Godunova niti ošabnega niti visokomernega. Bil je kakor prej skromen, z vsakomer prijazen, vzdržljiv v besedah, le njegovo vedenje je postalo še bolj umerjeno in mirno važno, kar se je skladalo z njegovim visokim dostojanstvom.

Vendar Godunov takegá vpliva in takih časti ni dosegel brez škode za svoje pravno dostojanstvo. Njegovemu spretnemu značaju se ni vedno posrečilo, da bi se izogibal poslov, ki jih njegova vest ni odobraval. Videl je v Maljuti silno močnega nasprotnika in je izgubil upanje, da bi ga ponižal v Ivanovih očeh zato je sklenil z njim tesno prijateljstvo, in da bi krepkeje združil medsebojne koristi, se je oženil z njegovo hčerjo. Dvajset let, ki jih je preživel ob prestolu takega carja, kot je bil Ivan Grozni, ni moglo poteči brez sledu za Borisa Fedoroviča, in tako se je v njem že zgodil tisti žalostni prevrat, ki je po mnenju sodobnikov izpremenil v zločinca človeka, ki je bil obdarjen z najvišjimi lastnostmi.

Pri pogledu na carjeviča Fedora se človek ni mogel ubraniti misli, da so slabe te roke, ki so imele po Ivanovi smrti prevzeti državo. Niti najmanjše poteze ne umstvene ne duševne sile ni izražal njegov dobrodušni, a mrtvi obraz. Bil je že dve leti oženjen, a izraz njegovega obraza je ostal otroški kakor je bil. Bil je majhne rasti, slabotnega telesa, v obraz bled in zabuhel. Razen tega se je neprestano smehljal, gledal plašno in prestrašeno. Ni se govorilo zaman, da je car žalujoč za starejšim sinom včasih rekel Fedoru: "Ti bi moral priti na svet za mežnarja, Fedja, ne pa za carjeviča!"

"A Bog je milostljiv," je pomislil marsikdo: "res, da je carjevič slab, a sreča da se ni vrgel niti po očetu niti po starejšem bratu! Pomagal mu bo pa tako njegov svak Boris Fedorovič. Ta ne bo pustil, da bi država propadla!"

Šepet, ki je šel po dvorcu med dvorniki, so nenadoma pretrgali glasovi trobent in zvonov. V dvorano je stopilo najprej šest stolnikov, potem poslanci Jermak, za njimi pa Maksim in Nikita Strogonova s stricem Semjonom. Zadaž so nosili dragocene kožuhovine, razna čudna lepoticja in množico nenavadnega orožja, kakršnega ni še nihče videl.

Ivan Kolcó, ki je stopal na čelu poslanstva, je bil človek kakih petdesetih let, srednje rasti, krepkega života, z bistrimi, predirljivimi očmi, s črno, gosto, a kratko brado, ki je imela že sem in tja siva vlakna.

"Veliki gosudar!" je izpregovoril, ko se je približal prestolovim stopnicam. "Tvoj kozaški ataman Jermak Timofejev z vsemi tvojimi izobčenimi kozaki od Volge, ki so bili od tvoje carske milosti obsojeni na smrt, so si prizadevali, da zaslužijo odpuščenje svoji krivdi in ti z globokim poklonom prinašajo novo carstvo. Priklopi, veliki gosudar, k svojim carstvom, ki si jih osvojil, h kazanskemu in astrahanskemu, še to sibirsko za vse čase, dokler bo vsemogočni ohranil svet!"

Ko je Kolcó izgovoril svoj kratki govor, je pokleknil s tovariši vred in sklonil glavo do tal.

"Vstanite, dobri služabniki moji!" je rekel Ivan. "Kdor omenja stare stvari, naj oslepi, in izobčenje naj ne bo izobčenje, marveč milost! Stopi sem, Ivan!"

In car je iztegnil proti njemu roko, Kolcó pa se je dvignil od tal, in da ne bi stopil naravnost na škrlatno preprogo prestola, je najprej vrgel nanjo svojo ovčjo čapko, stopil nanjo z eno nogo, se nizko priklonil in pristisnil svoja usta k Ivanovi roki, Ivan pa ga je objel in poljubil na glavo.

"Hvala presveti in poglavitni Trojici," je rekel car in dvignil oči proti nebu: "Vidim nad seboj vsemogočno Previdnost božjo, da mi v ta čas, ko me stiskajo moji sovražniki in si celo moji bližnji sluge ljuto prizadevajo, da bi me uničili, vsemogočni Bog daje moči, da zmagujem nad pagani in slavno pomnožujem svoja gospostva!"

Pogledal je zmagoslavno bojarje in pristavil s pretečim pogledom:

"Ako je Gospod Bog z nami, kdo bo proti nam? Kdor ima ušesa, da sliši, naj sliši."

Vendar se je še isti hip spomnil, da bo po nepotrebem kalil splošno veselje, zato se je obrnil h Kolcú in milostljivo omehčal svoj pogled:

"Kako ti je všeč v Moskvi? Ali si že kje videl take palače in cerkve? Ali pa si bil morda že kedaj tukaj?"

Kolcó se je nasmehnil z zvijačno ponižnim smehljajem in belina njegovih zob je kar razsvetlila njegov rjavi, zagoreli obraz.

"Kje naj bi mi, siromaki, videli taka čudesa," je rekel in ponižno skomizgnil z rameni. "Niti sanjalo se nam ni o taki lepoti, veliki gosudar! Živimo ob Volgi po mužiško, o Moskvi smo samo slišali kaj malega, bili pa nismo v tem kraju žive dni še nikoli!"

"Ostani tu," je rekel Ivan blagohotno; "ukazal bom, da te pogoste prav posebno. Prečitali smo pismo Jermakovo in razumeli; naročili smo že knezu Bolhovskemu in Ivanu Gluhemu, naj vam gresta s pet sto strelci na pomoč."

"Prav lepo se zahvaljujemo," je odgovoril Kolcó in se globoko priklonil; "samo če jih ne bo premalo, veliki gosudar."

Ivan se je začudil drznosti Kolca.

"Kako si pa nagel-" je rekel in ga strogo pogledal. "Kako da še meni ne ukažeš naj vam grem na pomoč? Misliš, da nas je skrb samo vaše Sibirije? Potrebujemo ljudi proti hanu in Litvi. Vzemi, kar ti dajemo, ko pojdeš nazaj, pa nabiraj dobrovoljce. Dovolj je sedaj siromakov v Rusiji. Namesto da bi vsak dan nadlegovali zaradi kruha, naj se rajši izselijo v nove dežele! Pisali smo tudi arhijereju vologodskemu, naj določi deset popov, da vam bodo brali maše in opravljali druge obrede."

"Tudi za to se zahvaljujemo tvoji carski milosti!" je odgovoril Kolcó in se zopet poklonil. "Dobro je tako; a ne pozabi, gosudar, razen popov dati nam tudi orožja kolikor mogoče in dovolj strelnega prahu."

"Tudi tega vam ne bo manjkalo. Zaradi tega sem že ukazal Bolhovskemu."

"Tudi obleko smo že hudo obnosili," je omenil Kolcó in s priliznjenim usmevom zmajal z ramami.

"Ali v Sibiriji ne morete nikogar oropati na cesti?" je vprašal Ivan, nejevoljen zaradi atamanove trdokornosti. "Vidim da ne pozabiš niti ene stvari za svoje potrebe; a tudi mi smo v našem slabem razumu že mislili na vse to. Obleko vam preskrbe Strogonovi; tudi sem naročil zaradi carske plače načelnikom in prostakom. Da pa tudi ti, gospod svetovalec, ne ostaneš brez obleke, ti darujem kožuh s svojih ram!"

Na carjevo znamenje sta prinesla dva stolnika dragocen kožuh, pokrit z zlatim brokatom, in ga oblekla Ivanu Kolcú.

"Jezik imas nabrušen, kakor vidim," je rekel Ivan; "ali pa je tudi sablja?"

"Ni bila slaba veliki gosudar, samo skrhalo se je nekolikanj ob sibirskih glavah!"

"Vzemi iz moje orožarne sabljo, kakršna ti bo najbolj povšeči, a glej da izbereš po srcu, tisto, ki je najlepša. Sicer pa mislim, da se glede tega ne boš dosti pomišljal."

Atamanu so se zaiskrile oči od veselja.

"Veliki gosudar!" je vzkliknil. "Ta je izmed vseh tvojih milosti največja! Greh bi bilo, ko bi se sramoval vzeti tvoj dar! Izberem si v tvoji orožarni tisto, ki je najlepša! Sicer pa," je pristavil po kratkem pomisleku, "gosudar, ako ti ne bo žal sablje, dovoli rajši, da jo v tvojem carskem imenu poneseš Jermaku Timofejiču!"

"On naj te ne skrbi, tudi njega ne pozabimo. Če pa se bojiš da ne bom vedel ustreči okusu njegove milosti, vzemi dve sablji: eno zase, drugo za Jermaka."

"Slava ti, gosudar!" je vzkliknil Kolcó navdušen. "S tema dvema sabljama bova kaj zaslužila pri tvojem carskem zdravju!"

"A sablje še niso dosti," je nadaljeval Ivan. "Treba je vama tudi bojne oprave. Zate že najdemo primerno, pri Jermaku, ki ga ni tukaj bi se pa lahko zmotili. Kakšne rasti je?"

"Menda bo tak kot jaz, samo čez pleča bo širši: Približno kakor tale fant," je rekel Kolcó in se obrnil k enemu izmed svojih tovarišev. Bil je to zdrav mladeč, ki je prinesel ogromno naročje orožja in ga zavalil na tla, sedaj pa je stal za njim z odprtimi usti in ni nehal zijati zdaj na zlato carjevo obleko, zdaj na krasne oprave pažev, ki so obkrožali prestol. Z enim izmed njih je na skrivaj že skušal pričeti razgovor, da bi zvedel, ali niso vsi carjeviči. A paž ga je tako grdo pogledal, da si ni upal več ponoviti svojega vprašanja.

"Prinesite sem," je ukazal car, "veliko opravo z orlom, ki visi v orožarni na prvem mestu. Pomerimo jo na temle zijalu."

Kmalu so prinesli težek železen oklep z medenim robom okrog rokavov in nad kolena in z zlatim dvoglavim orlom na prsih in na vratu.

Oklep je bil krasno skovan in je vzbudil pri vseh navzočih odobravojoče šepetanje.

"Obleci ga, tulenj!" je rekel car.

Mladeč je ubogal, a naj se je še tako silil, ni mogel zlesti vanj in je porinil roke komaj do polovice rokavov.

Ob tem prizoru se je zasvetil Ivanu neki davno pozabljeni spomin.

"Dosti!" je rekel Kolcó, ki je v skrbeh opazoval mladca, "dovolj si že raztegnil carski oklep! Saj ga še raztrgaš, medved! Gosudar, "je nadaljeval," oklep je dober in bo kar prav Jermaku Timofejiču; ta pa zato ne more zlesti vanj, ker so mu pesti na poti. Takih pesti nima nihče drugi kot on!"

"No pokaži pest!" je rekel Ivan in radovedno ogledoval mladca.

A fant je gledal začudeno, kakor da ne razume ukaza.

"Poslušaj vendar, gumpec," je ponovil Kolcó; "pokaži pest njegovi carski milosti!"

"Če mi pa glavo odseka zato?" je rekel mladeč zategnjeno in na bedastem licu se mu je pojavil strah.

Car se je zasmeljal in vsi pričujoči so se komaj zdrževali smeha.

"Tepec, tepec!" je rekel Kolcó nejevoljen. "Zmerom si bil tepec in tepec si tudi ostal!"

Osvobodil je fanta iz oklepa, ga potegnil k prestolu in pokazal carju njegovo široko zapestje, ki je bilo bolj podobno medvedji taci nego človeški roki.

"Ne zameri mu njegove neumnosti, gosudar. Govori neumno, sicer pa je dober fant. Z lastnimi rokami je ujel carjeviča Mametkula."

"Kako mu je ime?" je vprašal Ivan in čezdalje bolj pozorno ogledoval dečaka.

"No, Mitka!" je odgovoril ta dobrodušno.

"Čakaj!" je rekel Ivan, ki je ta hip spoznal Mitko. "Ali nisi ti tisti, ki se je v Slobodi bil za Morozova in ki je Homjaka ubil z ojem?"

Mitka se je neumno nasmehljajal.

"Spočetka te nisem spoznal, butca, sedaj pa se spominjam tvoje spake!"

"Jaz sem te pa takoj spoznal!" je odgovoril Mitka zadovoljno. "Sedel si na visokem odru nad poljem."

Sedaj se je vse hrupno zasmejala.

"Hvala ti," je rekel Ivan, "da me ubogega človeka nisi pozabil! Kako pa si ujel Mametkula?"

"Z životom sem ga povalil!" je odgovoril Mitka ravnodušno in ni mogel umeti, zakaj so se zopet vsi zakrohotali.

"To je res," je rekel Ivan, gledajoč Mitko, "na kogar se zvali taka klada, mu ni lahko zlesti izpod nje. Spominjam se, kako je potlačil Homjaka. Zakaj pa si takrat ušel s polja? Kako pa si iz Slobode zašel v Sibirijo?"

Ataman je neopazno sunil Mitko s komolcem, češ, naj molči, a ta je vzela to znamenje v nasprotnem smislu.

"No, tale me je odpeljal s polja!" je rekel in s prstom pokazal atamana.

"On te je odpeljal?" je rekel Ivan Vasiljevič in se začuden ozrl na Kolcá. "Kako pa to," je nadaljeval in ga pazljivo gledal, "da si rekel, češ, da si prvokrat v tem kraju? Čakaj, čakaj, bratec: zdi se mi, da sva si stara znanca. Ali mi nisi nekoč pripovedoval o Golobji knjigi? Glej, glej, sedaj te poznam. Gotovo si tudi ti odpeljal Serebrjanega iz ječe. Kako pa to, človek božji, da si izpregledal od takrat? Kam si pa šel na božjo pot? Kakšne svetinje si poljubljaj?"

Car se je naslajal nad zadrego Kolcá in upiral vanj svoj predirljivi in vprašujoči pogled.

Kolcá je povsile oči v tla.

"No," je končno rekel car, "kar je bilo, je bilo; kar je minilo, to je trava zarastla. Samo to mi povej, zakaj me po rjazanski bitki nisi hotel prositi odpuščenja z drugimi tatovi vred?"

"Veliki gosudar," je odgovoril Kolcá in zbral vso svojo prisotnost duha, "takrat še nisem zaslužil tvoje velike milosti. Sram me je bilo pokazati se pred tvojimi očmi. Ko pa je knez Nikita Romanič pripeljal k tebi tovariše, sem se jaz zopet vrnil na Volgo k Jermaku Timofejiču, češ, mogoče da mi Bog da odslužiti se tebi s kakim novim činom!"

"Medtem pa si ukradel mojo blagajno z ladij in oropal moje kizilbaške poslance na poti v Moskvo?"

Pogled Ivana Vasiljeviča je bil bolj porogljiv nego grozen. Od časa drznega poizkusa Vanjuhe Prstena ali Ivana Kolcó je poteklo sedemnajst let in carjeva maščevalnost ni trajala tako dolgo, ako je ni drastila neposredna razžaljenost njegovega velikega samoljubja.

Kolcó je čital na Ivanovem obrazu samo željo, da bi se posmehoval njegovi zadregi. Uvažujoč to okolnost, je povsili glavo, se popraskal za ušesi in obdržal na svojih lokavilih ustnih komaj opazen smehljaj.

"Marsikaj takega se je pripetilo, veliki gosudar!" je rekel polglasno. "Krivi smo pred tvojo milostjo!"

"Dobro," je rekel Ivan, "z Jermakom sta sedaj poravnala svoje krivde in vse je pozabljeno, kar je bilo. Ko pa bi ti prej prišel v moje roke - no, bi ti drugačna pela!"

Kolcó ni odgovoril ničesar, sam pri sebi je pa pomislil: "Zato pa tudi nisem prišel odpuščenja prosit, veliki gosudar!"

"Čakaj," je nadaljeval Ivan, "morda je tvoj prijatelj tukaj! . . . Hej!" je rekel in se obrnil k dvornikom. "Ali je tu tisti razbojniški vodja, kako se je že imenoval? Nikita Serebrjani?"

Med množico je nastal razgovor, a odgovoril ni nihče.

"Slišite?" je ponovil Ivan in povzdignil glas. "Vprašam, ali je tu tisti Nikita, ki si je izprosil, da gre s tatovi na Žizdro?"

Na ponovno vprašanje je stopil iz vrst star bojar, ki je bil svoj čas vojvoda v Kalugi.

"Gosudar," je rekel z globokim poklonom, "tistega, o katerem izprašuješ, ni tukaj. Isto leto, ko je prišel na Žizdro, so ga ubili Tatarji in ž njim vred je podlegla vsa njegova četa."

"Res?" je rekel Ivan. "Tega niti vedel nisem! . . . No," je nadaljeval in se obrnil h Kolcú, "kjer nič ni, tudi car pravico zgubi, jaz sem vaju hotel samo videti, kako se bosta poljubila!"

Žalost se je pokazala na atamanovem obrazu.

"Ali ti je žal tovariša?" je vprašal Ivan porogljivo.

"Žal, gosudar," je odgovoril Kolcó, ki se ni bal razdražiti carja s tem priznanjem.

"Je že tako," je rekel car prezirljivo. "Vrana vrani ne izkljuje oči!"

Ali Ivan res ni vedel za smrt Serebrjanega ali se je samo delal, da bi s tem pokazal, kako malo se zmeni za tiste, ki ne iščejo njegove milosti, — Bog ve! Če pa je res šele zdaj zvedel o njegovi usodi, je vseeno težko reči, ali ga je obžaloval ali ne; a to je gotovo, da obraz Ivanov ni izražal obžalovanja. Ostal je očitno tako ravnodušen, kakor je bil, preden je dobil odgovor.

"Ostani tu," je rekel Ivanu Kolcú; "kadar pa pride čas, da bo treba Bolhovskemu iti na pohod, se vrni ž njim v Jugorsko deželo. . . Toda, pozabil sem, da Bolhovski izhaja od Rjurika. S temi mogočnimi knezi ni lahko izhajati; menda bi se celo z mano radi prepirali o dostojanstvu. Niso vsi

taki kakor tisti Nikita, da bi šli z razbojniki. Da ne bi bil navsezadnje razžaljen, ker bi smel biti podložen kozaškemu atamanu, imenujem s tem dnem Jermaka za kneza Sibirskega! Ščelkalov!" je rekel malo proč stoječemu dumskemu pisarju "sestavi za Jermaka milostljivo pismo, da je odslej vojvoda vse sibirske dežele, Mametkula pa naj z močno stražo pošlje sem v Moskvo. Obenem pa napiši pismo še Strogonovim, da jih povišujem za dobro službo in skrbnost: Semjonu dajem Veliko in Malo Sol na Volgi, Nikita in Maksim pa smeta trgovati po vseh tamošnjih mestih in otokih brez carine."

Strogonovi so se nizko priklonili.

"Kateri izmed vas", je naenkrat vprašal Ivan, "je ozdravil Borisa, ko sem ga ranil s palico?"

"To je bil moj starejši brat, Grigorij Anikin," je odgovoril Semjon Strogonov. "On je po božji volji umrl lanskega leta."

"Ne Anikin, ampak Anikjevič," je rekel car in poudaril zadnji zlog. "Že takrat sem ukazal, naj bo več kot trgovec in naj se imenuje s polnim očetovskim imenom. In tudi vam vsem dovoljujem, da se pišete z 'vičem' in da niste več trgovci, mapak imenitni ljudje!"

Car je prišel pogledovati mehke kožuhovine in druge darove, ki mu jih je postal Jermak, potem pa je rekel Ivanu Kolcú še nekaj milostljivih šaljivk in ga odpustil.

Za njim se je razšla vsa družba.

Ta dan je obedeloval Kolcú skupno s Strogonovimi pri Borisu Fedoroviču v veliki družbi.

Ko so kakor običajno izpraznili čaše na zdravje carja, carjeviča, vsega carskega doma in visokočastitega metropolita, je Godunov dvignil zlato bratino (vrč) in napil na zdravje Jermaku Timofejiču in vsem njegovim dobrim tovarišem.

"Naj dolgo žive na slavo ruske zemlje!" so zaklicali vsi gostje, vstali izza miz in se klanjali Ivanu Kolcú.

"Klanjamo se ti v imenu vsega pravoslavnega sveta," je rekel Godunov z nizkim poklonom, "v tvoji osebi pa tudi Jermaku Timofejiču v imenu vseh knezov in bojarjev, vseh trgovcev in vsega ljudstva ruskega. Sprejmi od vse dežele velik poklon, ker ste ji odslužili veliko službo!"

"Naj preidejo vaša imena," so vzkliknili gostje, "na vaše sinove, na vnuke in pozne potomce, na večno slavo, na ljubezen in zgled, na molitve in izpodbudo!"

Ataman je vstal od mize, da bi se zahvalil za čast, a njegov izraziti obraz se je naenkrat izpremenil od dušnega ginjenja, ustnice so se mu tresle in v smelih očeh so se mu morda prvič v življenju prikazale solze.

"Naj živi ruska zemlja!" je rekel tiho, se priklonil na vse strani in zopet sedel na svoje mesto, ne da bi dodal še kako besedo.

Godunov je prosil atamana, naj pove kaj o svojih doživljajih v Sibiriji, in Kolcú je pričel, molčeč o sebi, z navdušenjem pripovedovati o nena-

vadni sili in hrabrosti, o njegovi strogi pravičnosti in krščanski dobroti, ki jo je vedno kazal nasproti premagancem.

"In s to dobroto," je končal Kolcó, "je pridobil Jermak Timofejič morda več nego s svojo sabljo. Kadar smo osvojili kako trdnjavo ali mesto, je bil takoj z vsemi prijazen in jih je celo obdaroval. In ko smo ujeli Matmekula, kar ni vedel, kako bi ga počastil; s svojih pleč je snel kožuh in ga nadel carjeviču. In raznesla se je o Jermaku vest po vsej okolici, da se mu ni hudo vdati; mnogo raznih knezov je kar samo prišlo k njemu in mu prineslo davek. Veselo smo živeli v Sibiriji," je nadaljeval ataman, "samo za eno mi je bilo žal: da ni bilo z nami kneza Nikite Romaniča Serebrjanega; tudi njemu bi bilo tam všeč in vsem skupaj bi bilo laže. Boris Fedorovič, pravijo, da si mu bil prijatelj. Dovolj, da sedaj izpijemo v njegov spomin!"

"Bog mu daj nebeško kraljestvo!" je rekel z vzdihom Godunov, katerega nič ni oviralo, da bi ne izkazal časti človeku, ki ga je njegov gost tako čislal. "Bog mu daj nebeško kraljestvo!" je ponovil in nalil kupo. "Večkrat se ga spominjam!"

"Večen mu bodi spomin!" je rekel Kolcó, izpraznil kupo, povetil glavo in se zamislil.

Dolgo so se še razgovarjali za mizo in ko je bil obed končan, Godunov še zmeraj ni pustil gostov domov, ampak je vse pozval, naj si najprej od-dahnejo, potem pa naj ž njim prebijejo ves dan. Gostije so sledile druga drugi, beseda je dala besedo, in šele pozno zvečer, ko so šle straže že nekajkrat po ulicah in kričale, naj pogase ognjišča in svetila, so se gostje razšli, očarani od gostoljubnosti Borisa Fedoroviča.

* * *

Minilo je čez tristo let po opisanih dogodkih, in malo spominov je ostalo v Rusiji na tiste čase. Še širijo med narodom sporočila o slavi, razkošju in krutosti groznega carja, še se tam in tam pojó pesmi o smrtni obsodbi carjeviča, o napadu Tatarjev na Moskvo in o tem, kako je Jermak Timofejevič pokoril Sibirijo, njegova slika, ki mu je najbrž malo podobna, se še sedaj lahko vidi skoro v vsaki sibirski hiši; a v teh sporočilih, pesmih in pripovedkah je pomešana resnica z izmišljotino, sporočila dajejo resničnim dogodkom negotove obrise, ki jih kažejo kakor skozi meglo in doljujejo domišljiji, da si samovoljno izpopolni te nejasne slike.

Bolj verjetno govore o vnanji strani tega carstvovanja nekatere ohranjene stavbe: tako cerkev Vasilija Blaženega, ki s svojimi pisanimi kupolami in vzorkovanimi pomolji lahko priča o občudovanja vredni graditeljski umetnosti Ivanovega dvorca v Aleksandrovski Slobodi, ali cerkev Trifona Naprudnega med butirsko in krestovsko mitnico, katero je zgradil Sokolnik Trifon, kakor je obljubil, kjer se še sedaj vidi slika svetega patrona na belem konju s sokolom na rokavici.

Aleksandrovska Sloboda je po odhodu carja Ivana ostala pozabljena kot mračni spomenik njegove srdite nabožnosti in je oživela samo enkrat, a

še takrat samo za kratek čas. V žalostnih letih samozvancev je mladi polkovnik knez Mihajl Vasiljevič Skopin-Šujski v zvezi s švedskim generalom Delagardom v njenih silnih zidovih zbral svoje vojne sile in prisilil od tam poljskega vojvodo Sapieho, da je ustavil dolgo trajajoče obleganje Trojicko-Serfijevske Lavre.

Nazadnje, tako pripoveduje ustno izročilo, so se neke krute zime januarja meseca, v grozo vsem prebivalcem, nad Aleksandrovsko Slobodo zbrali črni oblaki, se spustili nad dvorec in se razklali nad njim z groznim treskom, od katerega so se užgala poslopja in vsa Sloboda se je izpremenila v pepel. Po hiši razkošja, razvrata, ubojstev in bogoskrunskih služb božjih ni ostalo niti sledu. . .

Naj tudi nam pomaga Bog, da izbrisemo iz naših src zadnje sledove teh strašnih časov, kojih vpliv je kakor dedna bolezen še dolgo potem prehajal v naše življenje od roda do roda! Odpustimo grešni senci carja Ivana, ker ni sam odgovoren za svoje carstvanje, ker ni sam ustvaril svoje samovoljnosti in mučenja, usmrčevanja in ocrnjevanja, ki so postala dolžnost in običaj. Te grozovite pojave so pripravili prejšnji časi in zemlja, ki je padla tako nizko, da je brez srda mogla gledati vse to, je sama ustvarila in spopolnila Ivana, isto tako, kakor so robski Rimljani za propada sami ustvarili Tiberije, Nerone in Kaligule.

Ljudje, podobni Vasiliju Blaženemu, knezu Repninu, Morozovu ali Sebrjanemu, so se pojavljali ne redko, kakor svetle zvezde na obupnem nebu naše ruske noči, toda prav kakor zvezde — niso mogli razgnati njene teme, kajti svetili so se posamezno in ne da bi se združili in ne da bi podpirali splošno mnenje. Odpustimo grešni senci Ivana Vasiljeviča in se hvaležno spominjajmo tistih, ki so, od njega odvisni, vztrajali v dobrem, kajti težko je, da človek ne pade v takih časih, ko vsi pojmi propadajo, ko se nizkotnost imenuje krepost, ko izdajstvo postane zakon in ko se čast in človeško dostojanstvo smatrata za zločinski prestopok dolžnosti! Pokoj vašemu pepelu, poštene ljudje! Plačujoč svoji dobi davek ste videli v Groznem pojav božjega srda in ste ga prenašali potrpežljivo; a šli ste po ravni cesti in se niste bali ne izobčenja ne smrti; in vaše življenje ni minilo zaman, kajti nič na svetu ne izgine in vsako dejanje in vsaka beseda in vsaka misel vzraste kakor drevo in marsikaj dobrega in zlega, ki obstaja še doslej kot zagoneten pojav v ruskem življenju, skriva svoje korenine v globokih in temnih nedrih preteklosti.

ZA SVOBODO DOMOVINE

Mali, zavaljeni Kalabrež je s težavo prekladal dolgo puško, ki je z nataknenim bajonetom vred merila dve njegovi dolžini, z ene ramena drugo. Kalabrež je stražil "BATTAGLIONE SPECIALE ALLOGENI". Tiha, temna noč je ležala po ravnini in samo z vrha Etne se je zdaj pa zdaj pokazal krvavi zubelj. Nenadoma se je stražar povzpел in napeto prisluhnil v gluho noč.

Kalabrež pa ni zapazil slovenskega vojaka, ki se je stiskal k zemlji in s pazljivim očesom opazoval sleherni gib laškega stražarja. Kalabrež je še nekaj časa poslušal, nato pa s počasnim korakom odstopical proti drugemu koncu skrbno zagrajenega taborišča. Medtem se je slovenski vojak Lojze Čermelj previdno dvignil. V nekaj mačjih skokih je bil pri ograji. Z debelimi gumijastimi rokavicami je nategnil spodnjo bodičasto žico in se s hrbtom proti tlom brez najmanjšega šuma privlekel v notranjost taborišča. Tu je stalo nekaj sto koničastih malih šotorov. Iz tretjega je pomolela kuštrava glava. Lojze je pritisnil desno dlan na desno stran ustnice in zašepetal: "Svoboda!" Neznanec je odgovoril: "Janko!" To sta bili že davno dogovorjeni gesli. "Kje je Martin?" je vprašal Lojze. "Trinajsti šotor na levo!" je odgovoril kuštravec. "Korajžno!" je dejal Lojze. "Je ne manjka", je glasil odgovor.

Lojze je previdno obšel nekaj šotorjev; ko je naštel trinajstega, je pred njim obstal. Čez nekaj trenutkov je narahlo odgrnil šotorsko krilo in vstopil. Na tleh so čepeli štirje vojaki.

Lojze je narahlo pozdravil: "Dober večer, fantje! Jaz sem Lojze Čermelj, po domače Micin. Doma sem tam nekje okrog Gorice. Sem pri 189 "Battaglione Speciale". Prišli smo nocoj, smo sami Slovenci. "Štirje fantje so zvedavo in veseli poslušali neznanca. Še nikoli se niso videli, čeravno so Slovenci, ki jih je Bog tako naredko posejal po tej zemlji. Starejši fant s košatimi brki, se je postavil na kolena in odgovoril: "Bog daj, fant! Sedi! Zakaj prihajaš ponoči?"

Lojze se je na te besede skoro preglasno nasmejal: "Zato, ker se mora človek splaziti do vas samo kot potuhnjen pes. Častniki so nam najstrožje prepovedali govoriti z vami."

Starejši fant je namršil ustnice, da so se mu brki postavili naravnost pokonci in dejal: "Fant, kaj je novega po naših krajih?"

"Čigav si pa ti in od kje si doma?" je vprašal Lojze.

"Jaz sem Martin Komjanc iz Brd. Sem župan slovenskega bataljona. Fantje sami so me izvolili".

"Vem", je dejal Lojze. "Povedali so mi. Ali smo na varnem tu?"

"Popolnoma, le govori!"

Lojze je snel kapo, raztrgal šiv na notranji strani in izvlekel prečjšn kos umazanega papirja, ki je izgledal kakor nekakšen časnik. Na zgornji strani papirja se je razločno videl napis: "SVOBODA".

Pri zelo skopi svetlobi žepne svetilke, je pričel Martin počasi brati: "Slovenski fantje, kjer koli ste in kolikor vas je, poslušajte naročila in zapovedi bratov iz Nanosa, Trnovskega gozda, Snežnika, Krna, goriških Brd, s Krasa, s Pivke, iz Idrijske kotline, z Bovškega in Kobariškega, s Tolminskega in Čičarije! Svoboda slovenskega naroda vstaja! Mi, svobodni vojaki osvobodilne vojske vam pošiljamo svoje bratske pozdrave!... Slovenske vasi goriijo, slovenske hiše so razdejali, ljudi pa postreljali in pozaprli. Mi se borimo... Maščujemo... Živela svoboda! Živela Jugoslavija!"

Težko in počasi je bral Martin. Okorne so bile njegove besede, kakor je bila okorna njegova ožuljena roka, vajena samo trpljenja. Stiskal je pest in zablisikal z očmi od časa do časa. Malo se je oddahnil, nato pa je čital dalje:

"Fantje, za vas, ki so vas nagnali v posebne bataljone in vas vlačijo po Siciliji, Sardiniji in Korziki, je ena sama pot: JAVITE SE NA FRONTO! VSEENO JE, KAM VAS POSLJEJO, V AFRIKO ALI NA RUSKO. OB PRVI PRILIKI POBEGNITE K ANGLEŽEM ALI PA K RUSOM! V EGIPTU JE JUGOSLOVANSKA VOJSKA, JAVITE SE PROSTOVOLJNO IN GLEJTE, DA NAM PRIDETE ČIM PREJ NA POMOČ!"

Ob teh besedah se je Martin ustavil. Njegove oči so nekam čudno blestele. Malo je zakašljajal, pogledal Lojzeta in ostale tri tovariše, nato pa je dejal: "Ej, hvala Bogu, niso nas zapustili, če bo količkaj sreče, bomo čez mesec dni v Egiptu. Uh, potem pa bo pela karabina, da bo veselje!" Zopet je Martin uprl oči v zmečkani list in bral:

"Predno pa pridete na fronto, fantje, lahko še nekaj napravite: patroni, ki vam jih bodo dali, vrzite v morje, ali pa jih zakopljite v pesek! Vtihatapite se s kakršno koli pretvezo v vojaška skladišča in kvarite ročne bombe in mine na ta način, da prevrtate tiste dele, ki vsebujejo razstrelivo! Pri strojnicah odvijte vijake, v ležišča peres nasujte drobnega peska, v cevi nalijte kisa, v katerem ste raztopili pest soli. Če imate pri roki sodo, jo uporabljajte pri finem mehanizmu. Storite vse, da onesposobite čim učinkovitejše celotno fašistovsko vojaško mašinerijo! Pri vsem bodite skrajno oprezní!"

Martin je odložil časnik, zadovoljno pogledal svoje tovariše in dejal: "Oj, saj tega smo storili že dosti, samo je hudič laški zdaj postal oprezen, še v luko nas ne pustijo. Pravijo, da smo samo še za v gozd".

V tem je nekdo popraskal po šotorskem krilu. Martin je odgrnil šotor in čez nekaj trenutkov dejal v prazno noč: "Kaj pa je, Jože?" Iz teme mu je odgovoril neznani glas: "Jutri nas bodo vkrcali v Palermu. Gremo v Bizerto. Tako je povedal polkovnik danes pri večerji. Zabičal pa je vsem častnikom, da niti besedice ne zinejo, ker da bo drugače ves bataljon pobegnil. Lahko noč!"

Še nekaj časa so se slovenski fantje pogovarjali v tesnem šotoru, potem pa je Lojzeta vzela noč.

Šest dni po predaji v Cap Bonu sva se srečala z Martinom v Tunisu, Hammam Lif. Od bataljona je pripeljal Slovencev za dve četi. "Druge", tako mi je dejal "so pobrali Amerikanci".

Čez šest tednov po onem razgovoru z Lojzetom je bil Martin res v Egiptu. Tudi karabino že ima in bogve ali ne hiti že s svojimi junaki, bratom na pomoč. Bog naj ga spremlja in blagoslov vseh, ki tako željno in nestrpnno čakajo povratka na slovensko zemljo, osvobojeno in zedinjeno z Veliko Jugoslavijo.

ZVEZDA MIRU

Elizabetha Kyle

"Luči se vidijo v vasi Lovič", je kričal na telefonu poveljnik nemške Gestapo policije. "Kako je to vendar mogoče? Saj je bila vsa vas izgnana že dolgo tega, to se pravi zapovedano je bilo, da se prebivalstvu ne sme izdati nobene hrane kot kazen zaradi sovražnega obnašanja. Potemtakem je res nerazumljivo, kako bi danes mogla biti tam kakšna živa duša..."

"Bestimmt - gotovo," je odgovoril na telefonu glas službujočega stražnika v vasi Lovič, "družina posestnika Lukowsky je pa še vedno ostala na svoji kmetiji. Gotovo imajo kake skrite zaloge hrane. Luč se pa vidi ravno iz njihovih oken. Prav za prav še ni popolnoma temno. . ."

"Pa bo predno pridem tja," je srdito odgovoril poveljnik policije, "in potem naj jim sam Bog pomaga, če najdem prižgano luč!"

Kolesa poveljnikovega avtomobila so bila obložena z verigami zaradi debelega snega, ki je pokrival zemljo. Njegov pomočnik, mladenič iz Bavarske, je sedel za krmilo. Bil je slabe volje. Saj je nocoj Sveti večer in gotovo bi lahko našel prijetnejše opravilo, kakor pa je ta vožnja.

Pognal je avto po ozki, strmi cesti proti vasi. "Vas mora biti prazna, saj so zadnji ljudje - ne dolgo tega - pomrli od lakote in mraza in le prav malo jih je zbežalo. Ali Lukowsky-evi so še vedno tu, ker sem pred par dnevi videl otroke, kako nabirajo lubad z dreves", je pripovedoval pomočnik poveljniku.

"Poglejte, tamle se vidi luč", je vzkliknil poveljnik. Bila je to luč čudne oblike, kakor nekakšna zvezda. Tema je popolnoma zabrisala obrise hiše za lučjo, tako da je izgledalo, ko da luč visi v zraku. Kolikor bolj so se ji približevali, toliko svetlejše je žarela v temno noč. Mladi Bavarec je globoko vzdihnil ob pogledu na svetlo lučko, ki je samotno migljala v tihi Sveti noči.

"Svetonočna zvezda! Tudi pri nas doma obešajo tako svetlečo zvezdo v Sveti noči. Gotovo je tudi tu na Poljskem taka navada".

Avto je obstal pred hišo. Zdaj, ko so prišli blizu so opazili, da je blesteča luč prav za prav mala lučka, katere droban stenj plava na olju. Take svetilke so umetno izdelane iz belega kristala v obliki zvezde. Večkrat jih najdete po malih poljskih vasicah, ki nimajo električne razsvetljave, da bi prižigali blesteče električne zvezde, ki so jih nekoč za Božič prodajali po vseh trgovinah.

Poveljnik je hrupno odprl vrata in vstopil. V ozadju sobe je stala pogrnjena miza, pripravljena za obed. Strahotna in tajinstvena tišina je vladala po vsej hiši, nikjer ni bilo čuti žive duše. Gotovo so se vsi poskrili ob prihodu avtomobila.

Miza je bila pripravljena kakor ob največjih praznikih. Krožniki iz najfinejšega porcelana in kozarci iz brušenega stekla so se lesketali v drobni žarki lučki. Ob vsakem sedežu je ležal šop slame kot spomin na slamo v betlehemskelem hlevcu.

Miza je bila pripravljena kakor ob največjih praznikih. Krožniki iz najfinejšega porcelana in kozarci iz brušenega stekla so se lesketali v drobni žarki lučki. Ob vsakem sedežu je ležal šop slame kot spomin na slamo v betlehenskem hlevcu.

Ali, zraven vse razkošne opreme in orodja na mizi, je, po ostankih na krožnikih sodeč, vsa skroma gostija obsegala komaj malo grenkega močnika iz drevesne lubadovine.

Poveljnik se je naglo obrnil in nadaljeval s preiskavo v sosedni veliki izbi. Z vzklikom je kakor okamenel obstal pri vratih, kajti nudil se mu je strašen prizor. Četudi so bili vsi člani družine zbrani pred njim, kakor da so ga pričakovali, so se vendarle za večno umaknili kruti sili nemškega maščevanja.

Tu so ležali otroci skrbno položeni na dveh velikih divanih v svojem zadnjem, večnem in mirnem snu. Prazna steklenica, ki jim je prinesla rešitev, je ležala odprta in prazna na tleh.

Oče in mati sta sedela v globokih naslonjačih, visoko zravnana in z zaprtimi očmi.

Ko je poveljnik Gestapa policije izdal nekaj zapovedi, da se imajo trupla pospraviti, je zapustil hišo in odšel.

Mladi bavarski fant, ki je čakal sedeč za krmilom, je zadovoljno razmišljal, da bo vendar še nekaj časa ostalo za zabavo in ples v najboljšem poznanjskem hotelu. Ali ni danes Sveti večer? Prišel je tiho prepevati sam s seboj, drveč z največjo hitrostjo skozi debeli sneg. "Sveta noč, blažena noč. . ." je hitela mehka melodija čez stepo in solze so mu stopile v oči ob mislih, ki so ga, vodile nazaj, na njegov dom na Bavarskem.

Divjaško je ugasnila svetonočna lučka pred hišo Lukowsky-jevih, ali niti vsa barbarska moč nemškega Gestapa ni mogla več vzeti zadnjega miru rodbini Lukowsky, ki je spala svoj večni san v tajinstveni tišini Svete noči.

SLOVENSKI MOŽJE

IVAN TAVČAR (1851-1923) je ena izmed najmarkantnejših osebnosti slovenskega javnega življenja. Rojen je bil v Poljanah nad Škofjo Loko. Posvetil se je pravosodju. Postal je odvetnik v Ljubljani. V časih, ko je slovenska narodna zavest poganjala na vse strani, ga je zajel politični vrtinec in ga kmalu dvignil na najvidnejše mesto. Ivan Tavčar je bil vodja v trdi borbi zopet ponemčevanje domače zemlje. Izšel je iz mladostno-slovenskega tabora in stopil na čelo Narodno napredne stranke. Dva narodna delavca združuje v sebi loški gospod. V politični borbi stoji v prvi vrsti, ko borba preneha plodi slovensko slovstvo z bogatimi prispevki. Polno novel in črtic ima Tavčar. Ko so se strankarsko-politične borbe v času Mahničeve krivične in ozkosrčne kritike najboljših pesnikov ob koncu 19. stoletja razžgale, je mučno kulturno ozračje zajelo vse javno življenje na Slovenskem. Tako je nastala njegova satirična utopija "4000". V njej ni smešil katoliških načel, temveč nezdrave izrastke pretirano rimskega katolištva Mahničeve struje. V letih 1906 in 1907 je v "Ljubljanskem Zvonu" napisal obširni roman "Izza kongresa". Med prvo svetovno vojno je presenetil svet z eno najzrelejših povesti "Cvetje v jeseni",

S svojo najpopolnejšo, najlepšo in najbolj prečiščeno zgodovinsko povestjo "Visoško kroniko" je zaključil svoje plodono pisateljstvo v življenju. Tavčar je kot človeška postava, oseba, značaj, pravnik, borec, politik, župan in pisatelj, velik in monumentalen. Kot pripovednik jemlje svojo glavno moč iz zemlje in domačega človeka.

JANKO KERSNIK (1852-1897) ni bil kmečki slovenski sin pač pa je bil rojen na gradu Brdo pri Domžalah. Po materi je bil celo plemenitaš. Po maturi je študiral pravo in postal notarski kandidat, pozneje notar. V svoji prvi mladosti se je navdušil za slovensko slovstvo. Njegov prvi roman "Na žerinjah" popisuje življenje med grajskimi ljudmi. Jurčičevim "Rokovnjačem" je po njegovi smrti dodal 18 svojih poglavij. "Rošlin in Verjanko" je povest narodne pesmi. Njegova najbolj zbrušena umetnina pa je povest "Jara gospoda". Kersnik se je ukvarjal tudi kot kritik, posebno pa je važen, ker je ustvaril slovenskemu slovstvu novo obliko. Njegov jezik je zdrav in naraven. Z njim je slovenščina postala salonski jezik.

ANTON AŠKERC (1856-1912) je bil rojen v Globokem pri Rimskih Toplicah. Po svoji novi maši je postal kaplan v Podsredi. Spori z lavantinskim škofom in vabila prijateljev, so ga l. 1898. napotila, da je stopil v pokoj. Kot pesnik je Aškerc počasi zorel. V svojih pesnitvah se odlikuje po jedrnatem uvodu, vzorni zasnovi in izvedbi, napetem dejanju, dramskem dialogu in učinkovitem koncu. Jezik, slog in mera so tri prvine, s katerimi Aškerc tako mojstrsko gospodari, da dosega ž njimi učinke, kakršnih slovenska epika pred njim ni poznala, n.p.r. v "Mejniku":

Sejm bil je živ. Prodal i on je Lahom
tam par volov.
Zakasnil se je. V pozni temni noči
sam gre domov.

Aškerčevo delo je tako obširno, tako veliko, da je o njem težko nekaj povedati na tako malem prostoru. Njegove pesniške zbirke so zbrane v "Lirskih in epskih poezijah". "Nove poezije" so izšle l. 1900. Leta 1904 je izdal četrti zbornik "Poezij". Potoval je po Grški in po Egiptu. Leta 1909. je izšla zbirka "Akropolis in piramide". - Aškerc se je vse svoje življenje boril kot umetnik in mislec. Bojeval se je s samim seboj in s svojo okolico. Aškerčeva epska slava pa je za ves slovenski narod nesporna in neminljiva.

DRAGOTIN KETTE (1876-1899). 23 let življenja, pa samo pet let pesniškega dela, to je Kettejeva zasluga. Rodil se je na Premu na Notranjskem. Zgodila se mu je velika krivica, da je moral po maturi za tri leta v Trst k vojakom. Na vajah se je prehladil in dobil jetiko. Smrtno bolan se je vrnil v Ljubljano, kjer je še istega leta izdihnil. Njegove otroške pravljice, legende in basni v prozi in verzih so v svoji neposrednosti in preprostosti nekaj tako popolnega, ljubkega in svežega, da se samo še Župančičeve otroške pesmi lahko merijo ž njimi. Kakih 200 strani je njegovih pesmi, pa odtehtajo debele knjige drugih peres. Njegovi soneti: "Moj Bog", "Slovo", "Tihe noči", "Črne noči", "Spomini" itd. pričajo o njegovem naglem zorenju pred smrtjo. Kettejeva poezija dostojno nadaljuje dediščino, ki jo je svojemu narodu zapustil Prešeren. Njegova pesem je tako čista naravna in neprisiljena kakor vir, ki po svoji notranji sili prižubori iz skale. V ozvezdju moderne je Kettejev genij naglo zažarel.

NAŠIM ČITATELJEM!

Z današnjo številko smo zaključili roman Alekseja A. Tolstojja "Knez Serebrjani". V naslednjih številkah bomo priobčevali krajše črtice, novele in povesti domačih in tujih pisateljev zaradi stalnega naraščanja novih naročnikov in čitateljev na osvobojenem ozemlju. Naročnikov je med novimi zelo malo, ker nimajo sredstev; naša dolžnost pa je, da tem najpotrebnejšim postrežemo z duhovno hrano. Prosimo vse naše sodelavce in prijatelje, da nam pošljejo čim več gradiva! Z velikim veseljem bomo priobčevali tudi srbsko-hrvaške prispevke.

Ponovno povdarjamo, da je ravno v teh časih naša dolžnost, da ohranimo naš tisk pri življenju. To velja zlasti za "ŠOTORSKO KNJIŽNICO". Nabirajte nove naročnike! Gg.poverjenike prosimo, da z največjo točnostjo skrbe, da pridejo naročnine pravočasno v upravo.

V bodoče se nadejamo, da bo tudi "Šotorska knjižnica" redno izhajala, ker so se razmere v tiskarni zboljšale. Vsekakor prosimo vse one, ki so opravičeno godrnjali zaradi zamude, da nam oprostite!

UREDNIŠTVO